

ÂŞIK ŞİİRİNDE ÇUKUROVA: 2

KARACA OĞLAN'IN ÇUKUROVASI

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

Âşık edebiyatımızın baş âşığı muhakkak ki Karaca Oğlan'dır. Ancak unutulmamalıdır ki bu edebiyat dalında Karaca Oğlan'ı aratmayacak, onun başarısını yakalayacak başka âşıklarımız da vardır. Şu veya bu âşık diyerek ortalığı velveleye vermeye de gerek yoktur. Muhakkak ki her âşığımızın üstünlüğünü kabul edeceğimiz meziyetleri vardır.

Karaca Oğlan'ın bir Çukurova âşığı olduğunu biliyoruz. Ancak onu il, ilçe, hatta beldelerinin tanıtılmasında, turizmine canlılık katmasını sağlamakta, ticaret hayatına hareketlilik getirmesinde aracı olarak kullananların olduğunu unutmamak gerekir. Yayımlanan bir raporda, ona ait olduğu büyük iddialarla ortaya konulan mezar taşının gerçek olmadığını anlaşılmasından sonra bazı çenelerin kapanır gibi olduğunu görüyoruz. Dileğimiz, gerçeğin görülmesinden sonra o çenelerin bir daha açılmamasıdır.

Karaca Oğlan adlı kitabımızda (Ankara 2004 ve 2012, Akçağ Yayınevi) tam on Karaca Oğlan'ın varlığını ortaya koymuştuk. Elbette geri kalan dokuz Karaca Oğlan'a sahip çıkanlara söyleyecek bir sözümüz yoktur, yeter ki 17. Yüzyılın âşığını amaçları için kullanmasınlar.

Aşağıdaki koşma 'bizim' Karaca Oğlan'ımızın bir şaheseridir. Bu baş âşığa yakışacak güzelliكتedir. Önce şiirimizi dikkatlice ve sindire sindire bir okuyuverelim. Bir küçük hatırlatma: Bu şiiri okul müsa-merelerinde şiir okuyan çocuklar gibi okumamaya çaba gösterelim,

*Çukurova bayramlığın geyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar*

*Ağacınız yapraklarla donanır
Taşlarınız bir birliğe inanır
Hep çiçekler bağrınızda gönenir
Pınarınız çağlar akışır dağlar*

*Rüzgâr eser dallarınız atışır
Kuşlarınız birbiriyle ötüşür
Ören yerler bu bayramdan pek üşür
Sümbül niçin yaşlı bakışır dağlar*

*Karac'Oğlan size bakar sevinir
Sevinirken kalbi yanar gövünür
Kımlıdanır hep derdlerim devinir
Yas ile sevincim yıkışır dağlar (Sakaoğlu 2004: 579 ve 2012: 572)*

Âşığımız, Çukurova'yı benzetme dünyasının pek çok güzelliğiyle övüyor ve dört yüz yılın ötesinden tanıtıma çalışıyor. Mısralara bir göz atarsak göreceğiz ki, klasik şairlerimiz Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar ve Doğu dünyasının motifleriyle süslemeye çalıştıkları bir gerçeği kolaylıkla mısralarına istif edebilmiştir. Şu iki mısrada Karaca Oğlan'ı bulmak ve onu takdir etmek boynumuzun borcudur.

*Çukurova bayramlığın geyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken*

Bir ova düşününüz ki bir yandan bayramlığını giyecek, öbür yandan da çıplaklığını üzerinden kovacaktır. İlk bakışta burada bir tersliğin olduğunu görür gibi oluyoruz. Oysa burada baş âşığımız baharın gelmesiyle yapraksız ve çiçeksiz kalan ağaçlar, çayır çemensiz kalan ovalar artık vaz geçilmez parçalarına

kavuşmuş olmaktadır. Öte yandan ise bu güzellikler bir süredir çıplaklığın sıkıntısını çeken Çukurova'nın artık bambaşka bir havaya büründüğüne işaret etmektedir.

Çıplaklığın soyunması ne demektir? İşte Karaca Oğlan'ın baş âşıklığı burada ortaya çıkmaktadır. Yapraksız, çiçeksiz ve çayır çemensiz bir ortamın vaz geçilmezlerine kavuşması, bir süslenme, bir güzelleşme değil, var olan çıplaklığın ortadan kaldırılması anlamını taşımaktadır. Böylece Çukurova için bir bayram havası yaratan ortam ortaya çıkmakta, o, üzerini kaplayan çıplaklıktan da kurtulmaktadır.

Şubat ayı kış yelini kovarken

.....

Rüzgâr eser dallarınız atışır

.....

Ören yerler bu bayramdan pek üşür

Sümbül niçin yaşlı bakışır dağlar

.....

Yas ile sevincim yıkışır dağlar

Şubat ayının kış yelini kovması, ağaç dallarının rüzgâr sebebiyle sallanmalarının bir tür âşık atışması gibi algılanması, ören yerlerin âdeta birer insanmış gibi üşümesi ve daima bir hasreti yaşayan sümbüllerin ise yaşlı gözlerle çevreye bakmaları âşığımız mısralarında birer süs gibi gözlerimizi yaşartmaktadır. Bu güzelliklerin mısraların yapı taşı olarak ele alınması aşamasında kelimelere 'gizli saklı' anlamlar yüklenmemiş, sözlüklere ve edebî sanatlar kitaplarına baktıracak herhangi bir çözümsüzlüğe başvurulmamıştır. Kısacası, o bir âşikçadan öte bir Karaca Oğlanca söylemeyi yeğlemiştir. Bu söyleyişler tam birer Karaca Oğlanca söyleyiştir.

Çukurova üzerine bir Karaca Oğlan şiiri daha...

Çıktım yükseğine baktım

O dağların salın gördüm

İndim pazarını kurdum

O dağların hörün gördüm

Yandı Çukurova yandı

Eli bazlı beğler indi

Tutu uçtu kumru kondu

Akça Deniz gölün gördüm

Sevdiğimin adı Ayşa

Zülfünü dizmiş ak döşe

Yolum uğradı Maraş'a

Bedestenin şalın gördüm

Göğsünde yaylanın hası

Silindi gönümün pası

Mor sümbüllü mağarası

Dedebel'in karın gördüm

Erciyes'te yağan karlar

Seher ile göçen eller

Zamantı da Elif derler

Bir güçücek gelin gördüm

*Çağır Karac'Oğlan çağır
Taş düştüğü yerde ağır
Güzel sevmek günah değil
Ben kitapta yerin gördüm* (Sakaoğlu 2004: 513 ve 2012: 506-507)

Karaca Oğlan bu semaisinde ise birbirini bütünleyen farklı konuları mısralarına döküvermiştir. Ama o, bu şiirinde her şeyden önce bir Çukurova haritasını çizmeye çalışmaktadır. İşte haritanın çizgileri...

Akça Deniz gölün gördüm

.....

*Yolum uğradı Maraş'a
Bedestenin şalın gördüm*

.....

*Mor sümbüllü mağarası
Dedebel'in karın gördüm*

Erciyes'te yağan karlar

.....

*Zamantı'da Elif derler
Bir gücücek gelin gördüm*

Mısralara dökülen yer adlarının hangi illerimizde olduğunun değerlendirilmesini sizlere bırakıyorum. Coğrafya ile iç içe yaşayan hayatını dağlarından ovalarına, ırmaklarından göllerine adadığı coğrafya elbette onu da peşine takıp götürecektir. Ancak bütün bunların sonu vurucu bir söyleyişle bitmeliydi:

*Güzel sevmek günah değil
Ben kitapta yerin gördüm*

Ona göre Çukurova güzellerin yatağıdır, otağıdır, vatanıdır. O, nereye baksa bir Çukurova güzeline görecektir. Çünkü kitapta güzel sevmenin günah olmadığını görmüştür. Onun için Karaca Oğlan,

*Ben güzele güzel demem
Güzel benim olmayınca,*

diye âdeta kendi kanunlarını dile getirmektedir.

*Yandı Çukurova yandı
Eli bazlı beğler indi
Tutu uçtu kumru kondu
Akça Deniz gölün gördüm*

Çukurova niye yanar ki? Karaca Oğlan'ın aşkından mı, bölge insanının sarı sıcak dediği hava olayından mı? Cevabın Karaca Oğlancası elbette ilk görüşümüz olacaktır, onun için başka bir sebep düşünülemez.

Ancak onun dilinden düşürmediği bir kuş vardır: Turaç... Burada ise coğrafya adlarında olduğu gibi, kuş adlarında da bir yol haritası çizmektedir. İş, artık kuşbilimcilere kalacaktır: Baz, tutu, kumru...

Karaca Oğlan'ın şiirlerinde Çukurova coğrafyası insanıyla, bitkisiyle, kuşuyla, dağı ve ovasıyla birlikte görülür. Bunlar, âşığımızın şiirlerinin olmazsa olmazlarıdır. Bunlarsız bir Karaca Oğlan düşünülemez. Nasıl ki bir Karaca Oğlan'sız Türk saz şiiri / âşık şiiri düşünülemezse Çukurova'sız da bir Karaca Oğlan düşünülemez, Ele aldığımız iki şiirimi de içine alan kaynak kitabımızın yer adları ile ilgili bölümüne bir göz atılırsa onun şiirlerinin bir yer adları sözlüğü de oluşturduğunu görebileceğiz.

O bir gezgin âşıktır, o bir güzellerin âşığıdır, o belki de büsbütün Çukurova'nın âşığı, daha ilerisi, Çukurova güzellerinin âşığıdır, böyle biline...